

Д. складна (поліморфна) – порушення звуковимови різних груп звуків.

Д. фізіологічна (від грец. *physis* природа та *logos* – поняття, вчення) – порушення звуковимови, що спостерігається в дошкільників і зумовлено недостатнім розвитком рухів органів артикуляції та недостатньою сформованістю фонематичного слуху і відповідає віковій (онтогенетичній) нормі.

Д. функціональна (від. лат. *functio* – діяльність) – порушення звуковимови при відсутності органічних порушень у будові артикуляційного апарату та центральної нервової системи.

Літ.: 1. Логопедія: підручник / [М. К. Шеремет та ін.] ; за ред. д-ра пед. наук, проф. М. К. Шеремет. – 3-тє вид., перероб. та допов. – Київ : Слово, 2015. – 664 с. 2. Шеремет М. К., Ревуцька О. В. Логопедія (корекційна робота при дислалії): навчальний посібник. / М. К. Шеремет, О. В. Ревуцька – К. 2009. – 244 с. 3. Гаврилова Н. С. Порушення фонетичного боку мовлення у дітей: монографія / Н.С. Гаврилова. – Кам'янець-Подільський: Друк-Сервіс, 2011. – 200 с.

Галина Грибань

ДИСЛЕКСІЯ (від грец. *dys* – розлад, *lexia* – мовлення) – на відміну від алексії (див. Алексія), часткове специфічне порушення процесу читання, яке найчастіше спостерігається в структурі складних мовленнєвих і нервово-психічних розладів унаслідок недорозвитку вищих психічних функцій, затримки в розвитку латералізації функцій головного мозку, спадкових факторів. Д., або Д. розвитку (еволюційна Д.), характеризується наявністю стійких повторю-

ваних помилок: а) змішування звуків, переважно близьких за акустико-артикуляційними ознаками; б) труднощі злиття звуків у склади й слова; в) спотворення звуко-складової структури слів; г) порушення розуміння прочитаного; г) аграматизми (див. Аграматизм, Порушення мовлення). Виділяють такі види Д.: аграматична Д., мнестична Д., оптична Д., семантична Д., тактильна Д., фонематична Д.

Аграматична Д. виникає внаслідок порушення граматичної будови мовлення, зокрема недостатньо сформованих морфологічних і синтаксичних узагальнень, та проявляється у вигляді неправильного вживання граматичних категорій роду, числа, відмінка, часу тощо.

Мнестична Д. характеризується порушенням засвоєння всіх літер. Найвні при цьому недиференційовані заміни графем зумовлені втратою зв'язку в діаді «звук-літера» через зниження вербальної пам'яті.

Оптична Д. полягає в порушенні відтворення літер за їхніми оптичними ознаками через деяку фрагментарність зорового та оптико-просторового гнозису, спотвореність зорового аналізу та синтезу.

Семантична Д. найчастіше трапляється при поскладовому та глобальному прочитуванні слів (речень, тексту) і, незважаючи на технічно правильне читання, проявляється в порушенні розуміння прочитаного через труднощі при звуко-складовому синтезі та недиференційованості уявлень про внутрішньо-синтаксичні зв'язки.

Тактильна Д. відзначається порушенням диференціювання літер абет-

ки Брайля, що тактильно впізнаються сліпими дітьми. За цієї форми Д. графеми сприймаються ніби ізольовано одна від одної (див. шрифт Брайля).

Фонематична Д. обумовлена порушенням відтворення фонем за їхніми акустико-артикуляційними ознаками через недорозвиток фонематичного сприймання (заміни літер) або функцій фонематичного аналізу (побуквене читання, спотворення звуко-складової структури слова) (див. Фонема, Фонематичний аналіз, Фонематичне сприймання).

Літ.: 1. Ільяна В. М. Корекція дислексій в учнів молодших класів спеціальних шкіл для дітей з тяжкими порушеннями мовлення : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.03 / НАПН України, Ін-т спец. педагогіки. – К., 2010. – 20 с.

Юлія Рібцун

ДИСПРАКСІЯ (від грец. *dys* – префікс, що означає розлад, відхилення від норми, порушення функції, та *praxis* – дія, рух) – розлад розвитку координації, порушення здатності людини до планування та виконання рухів (див. Апраксія). За локалізацією виділяють такі види Д.: пальцева – труднощі відтворення рухів пальців рук; оральна – труднощі виконання рухів губами і язиком; артикуляційна – труднощі відтворення укладів органів артикуляції, що супроводжуються порушенням вимови. Д. проявляється в незграбності виконання рухів і утримання рівноваги, в труднощах з рухомими іграми, в наявності мовленнєвих порушень та труднощів при виконанні графічних завдань.

Літ.: 1. Бабич Н. М. Артикуляційна диспраксія у дітей з порушеннями мовлення: логопедичний і медичний аспекти. Science and education a new dimension. Pedagogy and psychology. 2018. Vol. VI (74). Issue 180. P. 7–11. 2. Гаврилова Н.С. Особливості порушення моторного розвитку периферійних органів мовлення у дітей з дислалією, дизартрією і ринолалією. Теорія і практика сучасної логопедії : зб. наук. праць. Київ: Актуальна освіта, 2007. Вип. 4. С. 144–173.

Галина Грибань

ДИТИНА З ІНВАЛІДНІСТЮ – це особа, що не досягла 18 років, яка має обмеження життєдіяльності та потребу щодо додаткової соціальної допомоги й захисту. Відповідні обмеження та потреби виникають як наслідки хронічного захворювання, травми чи патологічного стану (вроджені порушення ЦНС, органів слуху, зору, кровотворення, серцево-судинної системи, опорно-рухового апарату тощо).

Цей статус надається у випадках, коли наявні вияви захворювання і спричинені ними функціональні розлади перешкоджають повноцінному розвитку дитини та, незважаючи на проведені лікувальні й реабілітаційні заходи, набули сталого характеру, що призводить до змін умов навчання і виховання такої особи. Інвалідизація дитини, зумовлена анатомічними ураженнями, деформаціями або хронічними захворюваннями, встановлюється до повноліття.

Сучасне визначення цього терміна приводить норми чинного законодавства у відповідність до положень Кон-